

Љупчо Ј.Неделков (Македонија)

ПРАШАЊЕ ЗА ИДЕНТИТЕТОТ НА МАКЕДОНСКИОТ НАРОД

- Символичниот код за личен и колективен идентитет -

Апстракт: Факт е дека, синтагмите личен (индивидуален) и колективен (групен) идентитет: национален, верски, родов, политички, културен, социјален, професионален, денес се почесто се присутни како во научниот дискурс така и во политичката сфера и во секојдневниот живот. Проучувањето на етничкиот идентитет, особено кога се однесува на просторот на Балканот, во последните две децении стана важен сегмент од етнолошките и антрополошките проучувања како на научниците од оваа област така и од другите дисциплини. Но често, и покрај јасно поставената рамка за нивно дефинирање, нивното основно значење сè повеќе се модифицира со цел на некој индивидуален или колективен идентитет да му се припише поголемо значење од друг. За таа цел се користат алатки кои не се својствени при дефинирање на идентитетските компоненти: најстар народ, ариевска крв, чистокрвна заедница, идентификација со соларни и астролошки симболи, нивна етнизација и сл. Во таа смисла, во наредниот текст ќе се обидеме да ги дадеме основните рамки при дефинирањето на компонентите при формирање на личниот и колективниот идентитет (етнички, национален) на примерот на Македонскиот народ од една страна, и грчката пропаганда со цел да ја спречи македонската идентификација на светската сцена, од друга страна.

Клучни зборови: идентитет, личен, колективен, етнички, национален, професионален, симболи за идентификација, Македонска нација, Грчка нација, демократија, избор, формирање на сопствен идентитет.

Дали прашањето за идентитетот на еден народ треба да се врзе со реторичкото прашање: *Кој е постар кокошката или јајцето?* Според грчкиот интелектуален и научен потенцијал одговорот е ДА. Доколку сакате да имате свој идентитет тогаш мора да го докажете недокажливото. Но што всушност треба да се подразбира под поимот идентитет?

Одговорот за осознавањето на личниот (индивидуален) идентитет кој подразбира стекнување на сопствен културен код, изграден на свој личен поглед на светот и свој став кон другиот- различен од себе, се наоѓа во одговорот на прашањето: „*Кој сум јас?*“, „*Од каде потекнувам?*“, „*Каде припаѓам?*“, „*Каде одам?*“ итн., а одговорот на ова прашање ќе зависи од контекстот на прашањето, од твојот однос со оној што прашува, од неговото претходно ниво на знаење, од мотивот поради кој те прашува, од способноста да ја прочиташ ситуацијата итн. Друг валиден одговор може да биде дека не постои „вистинско јас“, бидејќи мојот идентитет постојано се образува низ искуството на живеење и стапување во однос со светот (Боуви,

2009:63; Erikson, 1968:22 ; Majstorović, 1979: 209-210). По некои автори, во социолошка смисла, термините личен-индивидуален идентитет и процесот на идентификација подразбираат поистоветување на поединецот со одредена општествена група, и прифаќање на вредностите, нормите и моделите на однесување карактеристични за таа група (Sociološki leksikon, 1980:220). Значи кои и да сме, не постоиме како изолирани поединци, туку припаѓаме на некаква хиерархија на општествени групи. Може, истовремено, да сме припадници на домаќинство, на семејство, на село или град, парохија или изборна единица. Им припаѓаме на етнички или културни групи или, пак, можеби силно се поистоветуваме со некоја религиозна или професионална заедница на животен стил.

Ние не сме свесни за својот идентитет се додека не се соочиме со некоја група која е поинаква. Значи, личниот – индивидуален идентитет подразбира изграден став на поединецот кон другите индивидуи кој може да се претстави како опозиција: *јас - ти; мое - твое*. Пример: *Јас сум Македонец кој се идентификува со сите Македонци кои зборуваат на ист јазик, имаат изграден култ кон заеднички предок и создале свој мит, историја, култура, обичаи, и сл. Ти си Грк затоа што се идентификуваш со грчкиот народ кој изградил свој етнички код за колективна идентификација и!* Ваквиот степен на идентификација може да го претставиме преку опозицијата: *ние: тие, наши: ваши* и сл. На тој начин се создава еден групен (колективен) идентитет кој може да има: социјален, професионален, етички, културен, криминален или некој друг „идентификациски код“. Врската подразбира разни нивоа на идентификација: од лични и микрогрупни, преку микрогрупни до етнички, национални, па се до регионални и цивилизациски нивоа на идентификација. Оттука произлегува дека, *личната идентификација* со некоја *етничка целина* е јадрото на создавањето на *етничкиот* и *националниот* идентитет искажан преку желбата на поединецот.

Без сомнеж *етничките групи, етничките заедници и етничките идентитети* се поврзани со историјата на човечанството. Ги наоѓаме во сите делови од светот и скоро во сите историски епохи од развојот на човечките заедници. Од кога знаеме за историјата на човечанството за што сведочат и археолошките наоди, остатоци од материјалната култура како и од пишаните извори, скоро секаде наидуваме на културни и етнички диверзитети.

Тој културен плурализам постоел како минатото така и сега. Тешко е да се најде некоја заедница со хомогени компоненти (со единствен природен ДНК, или, со други зборови, со чиста крв и потекло). Притоа треба да се земе во обѕир и фактот дека првобитните *прото-етнии, етнички групи и идентитети* по својот настапок се постари од *нациите и националните идентитети*.

Секоја расправа за *етничкиот* и *националниот идентитет* е проследена со сериозни термилошки потешкотии. Затоа, кога се впуштаме во истражување на тие два феномена треба да се запознаеме со тие два блиски но сепак различни поими и ентитети: прво, поимот – *етнички ентитет* кои стои непосредно со *етничка заедница* и *етнички идентитет* и, второ поимот *национален ентитет*, кои ги следи термините *нација, национална заедница, национализам* и *национален идентитет*. За нас е важно да ја воочиме разликата помеѓу тие два ентитети како и помеѓу тие две заедници, колективитети и идентитети (етнички и национален).

Етничкиот идентитет го содржи *етничкиот код* на една етничка група како врста на културен колективитет кој ја истакнува улогата на митовите и исто-

риските секавања, чија одлика е една или повеќе културни разлики: јазик, религија, обичаи, фолклор и сл. А. Смит (Smit, 1998:40) ги истакнува историските, симболичките и културните атрибути на етничкиот идентитет. Овој автор издвојува шест главни атрибути на етничката заедница: 1) колективно заедничко име; 2) мит за заеднички предок; 3) заеднички историски секавања; 4) диференцирачки елементи на заедничката култура; 5) поврзаност за одредена „татковина“; 6) изградена солидарност кон заедничката популација.

Митовите за заедничкиот предок (иако не се факти) се основа на изградените чувства за колективна етничка идентификација. Исто така, и „заеднички историски секавања“ може да бидат една форма на мит. Овие се таканаречени *субјективни елементи* на етничка идентификација. Етничките атрибути од објективен карактер претставуваат (променливи) елементи на заедничката култура по кои една етничка група се разликува од друга: јазик, вера, обичаи и сл. Наведеното упатува на заклучок дека компонентите на една етничка група не се вечни, а немаат ни исконски карактер. Тие се менливи. Со истакнување и јакнење на наведените атрибути се зајакнува чувството кон припадноста кон етничката заедница и обратно, со нивно слабеење и исчезнување доаѓа до слабеење и губење на чувството на етничкиот идентитет, а во крајна дистанца и до распаѓање на етничката заедница (Smit 1998: 41-44). Тоа значи дека етничкиот идентитет не е непроменлив збир на „културни симболи“ (верувања, вредности, јазик, норми, симболи, обичаи, обреди и сл.) кои, како такви, би се пренесувале од генерација на генерација во оквир на една етничка заедница.

Од друга страна, *националниот идентитет* ги содржи следниве компоненти: 1) историска територија – татковина: нациите се територијално омеѓени ентитети, па оттука и потребата од заедничка татковина; 2) заеднички митови и историски секавања; 3) заедничка култура: припадниците на нацијата имаат заедничка култура, заеднички митови и историски секавања; 4) заеднички законски права и должности во оквир на еден легитимен правен систем; 5) заедничка економија. Значи овој автор нацијата ја дефинира како именувана човечка заедница со заедничка историска територија, култура, економија и заеднички законски правен систем (Smit, 1998: 30,32).

Територијалната, економската и правно-политичката димензија на националниот идентитет претставуваат *надворешни функции* на националниот идентитет, додека етничката и културната димензија ја чинат *внатрешната функција* на националниот идентитет. Со други зборови територијата добива свое име со јасно утврдени граници на чиј простор функционира посебен економски и правно политички систем. Оваа територија како надворешен маркер за идентификација е означена со симболи (знаме, грб, химна) кои постануваат национални симболи: *Република Македонија има своја територија со меѓународно утврдени граници, каде функционираат елементите со внатрешна и надворешна функција.*

Од друга страна културната содржина на етничкиот идентитет може да се сведе на две нивоа: 1) манифестни сигнали или знаци – дијалектички црти кои единката ги пронаоѓа и ги истакнува како би го покажал својот идентитет: носијата јазикот, место на живеење или стилот на живеење; 2) основни вредносни ориентации, како што се критериумите за моралност и возвишеност во согласност со кои се носи суд за поедини чинови. Фактот дека припаѓа на една етничка заедница имплицира на тоа дека човекот треба да биде одреден тип на личност кој го поседува тој темелен идентитет, а тоа, исто така, имплицира дека он има право за него да

се суди или он да суди за друго лице врз основа на критериумите кои му припаѓаат на тој идентитет. Со други зборови, етничките категории се едно јадро во кое може да бидат ставени содржини со разни форми и димензии во различни социокултурни системи (F. Bart 1997: 221)

Значи, наведените компоненти на националниот идентитет не се *sui generis*, туку ентитети кои се создаваат во однос на некои други ентитети, во одреден историски контекст. *Но дали во праксата навистина е така? Зошто одредени етнички заедници и нации не може по своја желба да ги одредат символите за своја персонална и колективна идентификација? Дали зборот демократија е грчка привилегија и што во суштина значи овој збор? Дали со формирањето на Грчката нација е завршен процесот за формирање на други колективни идентитети?*

Ќе се обидеме да расветлиме некои од прашањата на примерот по прашањето за знамето и името на Македонците како елементи за надворешна идентификација на Македонскиот народ:

Согледувајќи ја состојбата во Југославија првиот повеќепартиски македонски парламент ја усвои Декларацијата за независност на 25 јануари 1991 година, а потоа следуваше и одлуката за распишување на референдум на 8 септември 1991. Македонскиот парламент донесе одлука на референдумот да се постави прашањето:

Дали сте за самостојна Македонија со право да стапи во иден сојуз на суверени држави на Југославија?

На гласањето, според официјалните податоци, од 1.495.626 гласачи излегле 1.132.981 граѓанин со право на глас или 71,85 отсто, а од вкупниот број граѓани кои гласале на Референдумот позитивно се изјасниле 1.079.308 граѓани односно 95,09 отсто (односно 72,16 % од вкупниот број на граѓани со право на глас). Резултатите само по себе говорат за успешноста на Референдумот. Комисијата ја констатираше масовноста на граѓаните со право на глас во Република Македонија кои се изјасниле „за“ самостојна и суверена Македонија.

На 8 септември, на плоштадот Јосип Броз Тито, денес именуван како Македонија, Претседателот на Референдумската комисија ги соопшти првите резултати, според кои Македонија изгласа да стане независна и суверена држава. Формално волјата на народот за самостојна држава беше потврдена со Декларација за прифаќање на референдумските резултати на 18 септември 1991 во Собранието на Република Македонија.¹

Новонастанатата ситуација бараше воведување на нови симболични кодови за етничка и национална идентификација: знаме, име, химна, грб итн.

Во таа смисла Македонија како симбол на своето знаме го одбра шеснаесеткракото сонце од Кутлеш познато и како Сонцето од Вергина, а за име на својата држава Република Македонија.

Шеснаесеткракото сонце или ѕвездата од Вергина беше непозната на јавноста и без никаков политички контекст се до нејзиното откривање во 1977 год во староантички македонски гроб во Вергина, мала селска населба 40 км. северозападно од Солун од страна на на Манолис Андроникос (Manolis Andronikos). Во гробницата е пронајден златен ленарк (ковчег) украсен со шеснаесеткрако ѕвезда или сонце. Според Андроникос во пронајдениот ленарк се наоѓале посмртните останки на Филип вто-

¹ <http://mk.wikipedia.org/wiki/Референдум>

ри таткото на Александар Македонски па Андроникос смета дека сонцето или ѕвездата со шеснаесет крака е симбол на Македонската кралска фамилија. Бидејќи, според грчката историја, Македонците се антички Грци, сонцето од Вергина би требало да е идентификациски симбол на грчкиот народ (Andronikos, 1978:33-41).

Наеднаш Сонцето од Вергина како симбол се најде на маици, брошови, презвоци за клучеви, медали, плакети и каде уште не. Грчката Влада почна да го користи овој симбол и во официонален контекст; почна да печати поштенски марки со сонцето од Вергина; на монетата од 100 драхми ја испечати, на едната страна главата на Александар Велики, а на другата сонцето од Вергина. Сонцето од Вергина беше поставено на грчките аеродроми, банките и другите јавни згради. Овој симбол се најде и на билетите на патарините по сите позначајни патни правци во Грција (Shea, 2008: 190-191). Во одбрана на овој симбол застаана и грчките археолози. Според нив се работи за панхеленистички симбол кој ги симболизира четирите елементи на природата: оган, вода, земја, воздух, збогатени со 12 – те Олимписки богови: Зевс, Аполон, Хермес, Посејдон, Арис, Хепхаеустос, Артемис, Деметер, Стиа, Афродита, Атина и Хера. Овој симбол беше пронајден на многу предмети: вазни, штитови, монети, статуетки и сл., на места кои припаѓаа на Античките Македонци. Симболот е пронајден и на места надвор од античката територија на Македонците: керамички предмети од Миконос, Беотија, Крит и сл., а го поврзуваат и со Херакле кој му бил идол на Александар Македонски. Поопширно може да се види на страницата: (The Macedonian star is Greek simbol: [youtube.com](https://www.youtube.com/watch?v=13Jul2009) 13 Jul 2009 - 5 min). Во таа смисла, Грчкиот Парламент во февруари, 1993 година го прогласи и го усвои сонцето од Вергина за национален симбол, сметајќи дека има доволен број аргументи да докаже дека античките Македонци се Грци, па според тоа ниту една земја не смее да ја краде или присвојува грчката историја. Се разбира дека, грчката историографија симболот го бара само на грчка територија и во временски рамки поврзани со нивните митски херои. Но доволно е да ја погледнеме интернет страната (<https://www.google.com/search?q=the+sumerian+civilization>), па да видиме дека симболот на осмокракото и шеснаесеткракото сонце се јавува и кај Сумерската цивилизација како заштитен занк на божицата Инана. Тогаш се поставува прашањето: Дали Грците, преку Александар, сакаат да им го украдат културното наследство на Сумерите? Во историјата е познато дека еден симбол со изменета иконографија може да биде користен од разни народи и институции. Само да се потсетиме на симболот на „двоглавиот орел“: како симбол го користи православната црква, го наоѓаме како симбол на грбот на Германија, САД, Албанија, Србија и каде уште не. Ако е така тогаш зошто Македонците не може да го користат сонцето од Кутлеш како свој симбол за колективен идентитет?

Од друга страна Македонците имаат своја приказна. Во повеќе милениумската историја на Македонија, сонцето се сретнува како доминантен симбол. Главно сонцето се сретнува исклесано или насликано во камени стели, сакрални објекти и обредните предмети, облеку, штитови и монети. Најстарите соларни симболи на територијата на Македонија, датираат од времето на неолитот, т.н. „варварска идила“. Прекрасната керамика од времето на неолитот, полна со симболика поврзана со годишните времиња, јасно сведочи за тогашниот изразен култ кон сонцето и космосот. Дека навистина овој култ кон сонцето е изразен покажуваат примерите со Цоцев Камен и опсерваторијата Кокино. На овие места освен извршувањето култни обреди, се следат ѕвездите што овозможувало создавање на прецизен календар кој

помагал да се одреди времето за жетва или други важни датуми, што од друга страна пак укажува за постоење на една високоразвиена цивилизација кај древните Македонци. Печатот од Говрлево на кој е преставено дванесетокракото сонце, не само што го потврдува сонцето како симбол на народот од Македонија, туку зборува за можноста од постоење на организирана држава многу порано од легендите за потеклото на владетелската куќа на Македонците, поврзани со митскиот полубог Херакле, односно неговиот потомок Темен.² Дванаесетокракото и осмокракото сонце главно го користеле македонските кралеви од династијата Антигониди. Го сретнуваме на штитовите на македонскиот крал Деметриј, припадник на истоимената династија. На монетите кој ги издава Антигон Досон исто така се втиснати осмокракото и дванаесетокракото сонце.

Следејќи го континуитетот на сончевиот симбол со осум, дванаесет и шеснаесет крака, тој се јавува во разни периоди во македонската историја. Посебно интересна е виничката теракотна икона на која случајно или не, таа е илустрирана со старозаветната приказна за запирањето на сонцето над палестинскиот град Гаваон, опишана во книгата на Исус Невин. На оваа илустрација, додека Исус Невин со божја помош го запира сонцето се до конечна победа на неговите војни, неговиот придружник Калев облечен во панцирна кошула на која е забележлива буквата М, држи штит со симбол на сонцето.³ Во средниот век симболот на сонцето се забележува и на наметката на царот Самоил, откриена во неговиот гроб. Исто така како мотив се сретнува и на многубројните фрески и иконостаси во црквите од различни периоди. Но се сретнува и во куќите на граѓаните, поставени на ѕидовите и таваниците како заштитници на домот.

Италијанско-македонскиот тим за истражување на Меѓународната федерација на карпеста уметност (IFRAO) неодамна откри резба на сонце стара околу 3.000 години (крај на бронзеното и почеток на железното време) во близина на Кратово. Сонцето е резбано со примитивни алатки, има осум зраци и е поставено во квадратна рамка. Моментално се чува во просторијата на Италијанската Амбасада во Скопје.⁴

И покрај тоа, Грчката Влада секое користење на овој симбол од страна на Република Македонија го смета за иредентистички обид за присвојување на Грчката историја и територија. За таа цел Грчката Влада вовеле трговско ембарго кон Македонија. Македонската влада конечно се откажа од овој симбол со Привремената спогодба со Грција во 1995 год. Во замена за тој потег Грција се откажа од економската блокада. Македонија се согласи да воведат ново знаме, а стилизираното сонце со шеснаесеткрака на црвена основа беше отфрлено. Но веднаш потоа на интернет се појавија грчки коментари:

*Каков вид на нација е онаа која така лесно се согласи да го избрише својот национален симбол од своето знаме, и да го промени тоа знаме така што сега повеќе личи на јапонското знаме пред Втората Светска војна, Оваа нација сигурно нема свој национален симбол?*⁵

2 <http://www.mn.mk/aktuelno/3379>

3 <http://www.mn.mk/aktuelno/3379>

4 <http://www.ndm.org.mk/ndm/index.php?>

5 <http://www.cc.ece.ntua.gr/~conster>

По отфрлањето на знамето, името Македонија, станува главна пречка за колективна идентификација. Сега Македонците не треба да се нарекуваат ниту Македонци. Демократското право за избор на свое име е само мисловна именка на хартија. Грците сметаат дека името Македонија е грчко и дека се однесува на територијата која во минатото била населена со античките Македонци кои во основа се Грци. Според нив Македонската нација е формирана во 1944 год. од тогашниот лидер на СФРЈ Јосип Броз Тито кој одлучил да ја формира новата Југословенска федерација со шест републики. Според грчката историографија Тито на јужната провинција позната како „Вардарска Бановина“ и го дал името Народна Република Македонија, која главно била населена со словенска популација од етнички Бугари и Срби, препознатливи како „титова нација“ – Македонци. Јазикот на оваа нација кој припаѓал на западнобугарските дијалекти, бил крстен како македонски и постанал еден од официоналните јазици на Југославија.⁶ Оттука Грција смета дека има ексклузивно право да го употребува името Македонија за својата провинција и нејзините жители.

Оттука и логичен след на прашањата: *Ако името Македонија е грчко тогаш зошто Грците за своја идентификација не го зеде името Македонија туку го зеде името Грци и Грција кои пак не се од грчко потекло? На што личи туристичката покана: Дојдете во Хелада и Грција да ја посетите Македонија? Од каде потребата, дури во доцните осумдесетти, за македонизација на цела Северна Грција? На крај што се крие во обидот за блокада на Република Македонија во Меѓународните институции под своето уставно име. Дали можеби се работи за политичка еутаназиа на името Македонија и Македонци кои можеби во грчката колективна меморија се идентификуваат не како на некој што ги обединиле туку на некои што ги покориле.*

Дури Македонскиот народ да е и *титова нација и творба*, како што тврдат грчките историчари, има право да избере свое име за колективна идентификација, уште повеќе што под името Република Македонија не се идентификува ниту една друга држава и народ.

Од друга страна името Македонија за Македонците е свето и единствено, а Македонскиот народ под тоа име го има изградено својот персонален и колективен идентитет.

Но, Грција упорно го блокира признавањето на Република Македонија и покрај тоа што Македонија направи низа отстапки: Грција изрази загриженост дека членовите 3 и 49 од Уставот на Македонија поттикнуваат територијални претензии. Со цел да се намали загриженоста од можни територијални претензии, на 6 јануари 1992 г. Собранието на Македонија ги донесува амандманите I и II на Уставот со кои се изменуваат и дополнуваат членовите 3 и 49. На 7 април 1993 г., Советот за безбедност на ООН со Резолуцијата 817 одобри прием на Македонија во Обединетите нации, со препорака за државата да се употребува привремена референца „поранешната Југословенска Република Македонија“ за сите цели во рамките на ООН, сè до решавањето на разликите околу името. Генералното собрание со Резолуцијата 225 на 8 април 1993 г. ја прими Македонија како 181 членка на ООН. Привремената референца која е одраз на минатото на Македонија, започнува со мали букви,

6 <http://www.intersticeconsulting.com/documents/FYROM.pdf>

бидејќи не е име, туку опишен поим и референцата не е меѓународно име, туку е во употреба само во ООН. За да се потврди тоа Македонија добива место за седење во ООН по буквата „г“ од „the former ...“. (Колековски, 2011: 7-20)

На 18 јуни 1993 г. Советот за безбедност донесува Резолуцијата 845 со која се бара забрзување на решавањето на разликите, а генералниот секретар го именува Сајрус Венс за специјален претставник до 1995 г., од 1995 г. до денес оваа функција ја има Метју Нимиц.

На 13 септември 1995 г. Грција и Македонија склучија Времена спогодба, со која двете страни се согласуваат: Македонија да гарантира дека во преамбулата и во членовите 3 и 49 од Уставот нема територијални претензии и да го смени националното знаме (со сонцето од Вергина), Грција да не го блокира приемот на Македонија во меѓународни организации, а страните да ги продолжат разговорите за разликите под покровителство на ООН. (Колековски, 2011: 7-20)

Од 1995 г. до 2008 г. посредникот Метју Нимиц предлага повеќе можни решенија кои се неприфатливи за една од двете страни.

На 3 април 2008 г. на Самитот на Северноатлантската алијанса (НАТО) во Букурешт, Македонија не доби покана за членство, иако е поддржана од САД, поради неможноста да се најде решение за спорот за името.

Есента 2008 г., Македонија започна процес пред Меѓународниот суд на правдата за кршење на обврските од Времената спогодба од страна на Грција, односно за наводно блокирање на приемот на Македонија во НАТО. Одлуката на судот се очекува во 2011/12 година.

Во 2009 г. Македонија од ЕК доби препорака за отворање преговори за членство во ЕУ, но истовремено се бара „договорено и взаемно прифатливо решение за прашањето на името, под покровителство на ООН, останува есенцијално“. За Македонија во 2009 и 2010 г. не се одредува датум за отворање на преговорите.

Во разговорите водени под покровителство на ООН со посредништво на Метју Нимиц, повеќепати се разговарани различни можни решенија, но без успех. Според неформални извори, последниот предлог од 2008 г. е Република Македонија да остане службено име во Уставот (на македонски јазик), името на земјата во сите меѓународни организации (т.е. ООН, ЕУ, НАТО) да биде „Република Северна Македонија“; Советот за безбедност да предложи во меѓувладините службени односи со трети земји да се употребува името „Република Северна Македонија“. Името „Македонија“ само по себе не може да се користи од која било од двете страни како службено име на земјата или регионот, двете страни на неексклузивна основа за неслужбени цели може да употребуваат „Македонија“ и „македонски“. На пасошите се испишани двете имиња: Република Северна Македонија на англиски и француски јазик и Република Македонија на македонски јазик. Овој предлог може да се толкува како предлог кој натежнува кон име за меѓународна употреба. Натежнува, бидејќи покрај во меѓународните организации треба да се употребува и во билатералните односи, но иако Советот за безбедност може да препорача примена во билатералните односи, секоја земја има суверено право да одлучи под кое име ќе воспостави дипломатски односи. (Колековски, 2011: 7-20)

Во 2009/11 година со повеќе средби на премиерите на Грција и на Македонија, Папандреу и Груевски, се прават напори за доближување на ставовите на двете земји околу разликите за името.

Позицијата на Грција од „едно име кое нема да го содржи зборот Македонија“ за сите употреби, еволуира во „едно име кое ќе го содржи зборот Македонија и географска одредница“ за сите употреби. Позицијата „erga omnes“ или за сите употреби се употребува двозначно за „сите меѓународни употреби“, вклучувајќи го пасошот, или пак за „сите употреби“, вклучувајќи внатрешна употреба. Грција во неколку прилики го одбила предлогот Република Македонија (Скопје) за меѓународна употреба. (Колековски, 2011: 7-20)

Позицијата на Македонија за спорот е решение кое нема да го промени Уставот на Македонија со цел промена на уставното име и нема да го загрози македонскиот национален идентитет, засебноста на македонската нација и македонскиот јазик и граѓаните (со мнозинство) да се согласат со можното решение на референдум. (Колековски, 2011: 7-20)

Но што мислат граѓаните кога се работи за нивниот идентитет?

Граѓаните и понатаму се против каква било промена на името, односно скоро половина граѓани се цврсто против каква било промена на името: за прашањето за можно решение се определиле за никаква промена (45,3 %), одговориле дека не прифаќаат ниту една географска одредница (44,6 %), имаат став да се зачувува името и по цена на застој (39,6 %), а на можен референдум за име за севкупна меѓународна употреба би гласале со „не“ (58,4 %). Мнозинството кое е за никаква промена е поголемо меѓу етничките Македонци (57 % се за никаква промена). Ставовите се малку променети од декември 2010 г. (Колековски, 2011: 7-20)

Постои мал прозор за компромис, можно по одлуката во Меѓународниот суд за правда (36,9 % граѓани очекуваат одлука во корист на Македонија). На 40,5 % граѓани им се важни евроатланските интеграции и мислат дека треба да се прифати компромис со Грција, кој нема да го загрози *македонскиот идентитет, културата и јазикот*. Можни компромиси се „двојна формула“ (20,8 %) и договорено име за меѓународни организации (19,2 %). Мнозинство граѓани сакаат решение за една година, а повеќето го очекуваат на средни или долги патеки или никогаш. Можниот модел за прифатлив компромис за граѓаните, иако во истражувањето е со малцинска поддршка, е „Северна Република Македонија“ или „Република Македонија (Скопје)“, како договорено име за употреба во меѓународните организации (ООН, ЕУ и НАТО). (Колековски, 2011: 7-20)

Идентитетот е гранитна црвена линија - мнозинство граѓани (69,4 %) и големо мнозинство етнички Македонци се против дефинирањето во ООН на националноста/ државјанството на пример како „граѓани на Република Северна Македонија“. Големо мнозинство (74 %) на граѓани и етнички Македонци (87 %) и повеќето граѓани од сите етнички припадности се против додефинирањето на јазикот во ООН на пример како македонски јазик (официјален јазик на Република Северна Македонија). (Колековски, 2011: 7-20)

Постои консензус дека за името ќе се одлучува на референдум. Мнозинство граѓани (64 %), од сите етнички и партиски припадности бараат одлука за името на референдум. Поддршката за референдум е во пораст од декември 2010 г. вклучувајќи и меѓу етничките Албанци.

На референдум – 58,4 % би гласале против договорено име за севкупна меѓународна употреба, секој четврти граѓанин би се вклучил во самоорганизираните протести против промена на името. (Колековски, 2011: 7-20)

Граѓаните имаат стравувања дека Грција ќе бара нови отстапки во идентитетот и јазикот дури не го уништи македонскиот идентитет (40,4 %) и дека ќе има раскол на предавници и патриоти (21,7 %). Овие две закани се закани по опстанокот на нацијата и веројатно се главен мотив во одбивање компромис. Двата страв од нови отстапки и од раскол може да се надминат со одредени решенија. За стравувањето од нови барања на Грција можно решение е предлогот од Гералд Кнаус од Европската иницијатива за стабилност (ЕСИ), можниот договор меѓу Грција и Македонија да стапи во сила на денот на прием на Македонија во ЕУ (во НАТО би била примена под времената референца). На тој начин Грција од кочничар би станала промотор на македонското членство во ЕУ, а Македонија би знаела дека нема да има нови пречки на патот кон ЕУ, без разлика дали тие се поставени од Грција или од земји кои се спротивставуваат на проширувањето (можен референдум во Франција или вета од ЕУ членки со влијание на екстремната десница). Второто стравување од раскол, може да се надмине со примена на „Рамковен модел“, односно можниот договор со Грција писмено да биде одобрен од сите главни политички партии (Колековски, 2011: 7-20).

Користена литература

- Боуви, Ф. (2009), *Антропологија на религијата*, Скопје, Табернакул.
- Erikson, E. (1968), *Identity, Youth and Crises*, New York.
- Majstorović, S. (1979), *U traganju za identitetom*, Beograd.
- Sociološki leksikon* (1982), Beograd: Savremena administracija.
- Smit, A. (1998), *Nacionalni identitet*, Beograd: Biblioteka XX vek.
- Bart, F. (1997), *Tničke grupe I njihove granice u* : Teorije o etnicitetu, Beograd: Biblioteka XX vek.
- Andronikos, M. (1978), *The Royal Tomb of Philip II*, Archaeology 31.
- Shea, J. (2008), *Macedonia and Greece*, The Struggle to Define a New Balkan Nation.
- Floudas, D.A. (2010), *Pardon? A Conflict for a Name? FYROM'S DISPUTE WITH GREECE REVISITED*.
- Клековски, С. (2011), *Спорот за името Македонија – ставови на јавноста*, Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС), Институт за демократија Социетас цивилис – Скопје (ИДСЦС).